

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9So/1/2020
Identifikačné číslo spisu: 2014200768
Dátum vydania rozhodnutia: 27.05.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:2014200768.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky: I. Z. st., narodená XX.X.XXXX, bytom A., zastúpenej advokátkou: JUDr. Eva Koleničová, so sídlom Paulínska 20, Trnava, proti odporkyni: Sociálna poisťovňa - ústredie, so sídlom ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí odporkyne číslo: XXX XXX XXXX X zo dňa 02.09.2014, v spojení so zmenovým rozhodnutím odporkyne číslo: XXX XXX XXXX X zo dňa 19.02.2019, o odvolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 43Sd/114/2014-136 zo dňa 9. septembra 2019, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 43Sd/114/2014-136 zo dňa 9. septembra 2019 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

Odôvodnenie

Krajský súd v Trnave rozsudkom č. k. 43Sd/114/2014-136 zo dňa 9. septembra 2019 potvrdil rozhodnutia žalovanej č. XXX XXX XXXX X zo dňa 02.09.2014, v spojení so zmenovým rozhodnutím odporkyne číslo: XXX XXX XXXX X zo dňa 19.02.2019. Rozhodnutím zo dňa 02.09.2014 odporkyňa rozhodla podľa § 236 ods. 1 písm. a/ a b/ zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 310/2006 Z. z. (ďalej len zákon o sociálnom poistení) tak, že uložila povinnosť navrhovateľke vrátiť neprávom vyplatený sirotsky dôchodok na jej dcéru I. Z., narodenú XX.X.XXXX v celkovej sume 7.202,50 eur, a to v lehote do 30 dní odo dňa doručenia rozhodnutia. V priebehu preskúvacieho konania odporkyňa vydala zmenové rozhodnutie č. XXX XXX XXXX X zo dňa 19.02.2019, ktorým s poukazom na ustanovenie § 236 ods. 1 písm. a/ a b/ zákona o sociálnom poistení, uložila navrhovateľke vrátiť neprávom vyplatený sirotsky dôchodok na jej dcéru I. Z. (za obdobie od 16.07.2011 do 31.08.2012) v celkovej sume 3.177,40 eur.

Krajský súd v odôvodnení svojho rozsudku poukázal na to, že v konaní o preskúmanie rozhodnutia odporkyne podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku (OSP), súd v zásade

preskúmava zákonnosť rozhodnutí vo vzťahu ku skutkovému stavu, ktorý existoval ku dňu vydania preskúmaných rozhodnutí odporkyne (§ 250i ods. 1 v spojení s § 250l ods. 2 OSP), hoci zákon nevylučuje možnosť, aby odporkyňa na základe ďalších dôkazov alebo iných skutočností prehodnotila svoje rozhodnutie, čo bolo zrealizované aj v rámci tohto konania, keď vydala zmenové rozhodnutie. Je nepochybné, že posúdenie zdravotného stavu občana vyžaduje odborné znalosti, a preto je pri priznávaní alebo odnímaní dávky podmienenej dlhodobo nepriaznivým zdravotným stavom zverené príslušným posudkovým lekárom sociálneho poistenia, a to tak na účely správneho ako aj na účely súdneho konania.

Skonštatoval, že v predmetnej veci bol, vzhľadom na námietky vznesené navrhovateľkou, vypracovaný odborný posudok sociálneho poistenia, pobočky Sociálnej poisťovne Trnava zo dňa 11.10.2018, v ktorom posudkový lekár v rámci realizácie rozsudku Najvyššieho súdu SR č. 1So/6/2017 zo dňa 10.05.2018, opätovne posúdil zdravotný stav dcéry navrhovateľky, za účelom splnenia podmienky nezaopatrenosti dieťaťa v zmysle § 9 ods. 1 písm. b/ bod 3 zákona o sociálnom poistení na účely nároku na sirotsky dôchodok. Z tohto posudku posudkového lekára jednoznačne vyplýva, že dcéra navrhovateľky podmienku nezaopatrenosti dieťaťa v zmysle § 9 ods. 1 písm. b/ bod 3 zákona o sociálnom poistení spĺňala len v období od 01.09.2012 do 15.09.2014. Túto podmienku nespĺňala v období od 16.07.2011 do 31.08.2012, nakoľko v uvedenom období nebola sledovaná žiadnym odborným lekárom a nemala žiadnu liečbu. Znamená to, že jej zdravotný stav jej dovoľoval pripravovať sa na budúce povolanie, resp. vykonávať zárobkovú činnosť. Do tohto obdobia možno zakomponovať aj obdobie od 14.09.2011 do 08.02.2012, kedy bola dcéra navrhovateľky vedená v evidencii nezamestnaných občanov, čo vyplýva z potvrdenia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny zo dňa 07.03.2014. Tieto závery vyplývajú z odborného posudku sociálneho poistenia, pobočky Sociálnej poisťovne Trnava zo dňa 11.10.2018, pričom skutočnosti konštatované v tomto posudku sú dostatočne podložené odbornými vyšetreniami a nálezmi, bez nejasností a vnútorných rozporov. Navrhovateľka v rámci správneho konania a ani súdneho konania neuviedla také nové skutočnosti, ktoré by prijatý záver posudkového lekára v posudku zo dňa 11.10.2018 spochybnili alebo vyvrátili a ani zo zisteného skutkového stavu nevyplýva jeho nesprávnosť. Za tohto stavu preto súd plne rešpektoval odborné medicínske závery konštatované v lekárskom posudku, keď tieto prijaté závery v posudku sú dostatočne zrozumiteľné a preskúmateľné. V tejto súvislosti súd uvádza, že lekárske posudky zo dňa 11.10.2018 bol vyhotovený za účelom doplnenia dokazovania po podaní opravného prostriedku zo strany navrhovateľky, ako aj z dôvodu vznesených námietok z jej strany, a preto sa stal aj podkladom, na základe ktorého odporkyňa vydala zmenové rozhodnutie. Súd nesúhlasil s argumentáciou právnej zástupkyne navrhovateľky, ktorá považovala rozhodnutie odporkyne zo dňa 19.02.2019 za zmätočné (namietala, že z jeho odôvodnenia nevyplýva, že by malo ísť o zmenu rozhodnutia zo dňa 02.09.2014), pretože v závere rozhodnutia odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 19.02.2019 je uvedené, že týmto rozhodnutím sa mení rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 02.09.2014, čo znamená, že takúto námietku súd nepovažoval za dôvodnú.

Voči rozsudku Krajského súdu v Trnave podala navrhovateľka v zákonom určenej lehote odvolanie z dôvodu, že krajský súd dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a neúplne zistil skutočný stav veci. Uviedla, že súdu predložila relevantné listinné dôkazy, lekárske správy, ktoré uvádzali, že dcéra navrhovateľky v posudzovanom období trpela diagnózou F.33 a táto nesporné patrí medzi ochorenia, na základe ktorých je nezaopatreným dieťaťom a jej stav si vyžadoval osobitnú starostlivosť. Odporkyňa sčasti uznala, že suma 4025,10 eur bola navrhovateľke vyplatená oprávnene. Vyjadrila nesúhlas s názorom, že stav sa v spornom období zlepšil do takej miery, aby bola schopná sa sama užiť a že má nárok na sirotsky dôchodok, lebo jej zdravotný stav sa neupravil ani v období od 31.08.2012 do 16.09.2014.

Podľa názoru navrhovateľky dcéra má nárok na sirotsky dôchodok do dovŕšenia veku 26 rokov z dôvodu, že jej zdravotný stav je dlhodobo nepriaznivý do takej miery, že je nevyhnutné posudzovať ju ako nezaopatrené dieťa. V skutočnosti sa podmienky na výplatu sirotského dôchodku od 16. 09. 2014 nezmenili a nebolo preukázané, že došlo k zlepšeniu zdravotného stavu posudzovanej.

Poukázala na článok 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, článok 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach, v súvislosti s ktorými namietala nedostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ako i rozhodnutia orgánov verejnej správy. Namietala tiež nedostatky lekárskeho posudku odporkyne zo dňa 11. 10. 2018, ktorý je podľa jej názoru nezrozumiteľný, nejasný a nepresvedčivý, pričom súd, posudkový lekár ani odporkyňa sa riadne nevysporiadali s navrhovateľkou uvádzaným faktickým stavom jej dcéry.

S poukazom na § 9 ods. 1, § 76 ods. 1 a 3 zákona č. 461/2003 Z. z. žiadala, aby odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu 1. stupňa tak, že napadnuté rozhodnutia odporkyne zruší a navrhovateľke prizná náhradu trov konania.

Žalovaná sa k podanému odvolaniu nevyjadrila.

Podľa § 492 ods. 1, 2, 3 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len SSP), konania podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku (O.s.p.) začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov. Odvolacie konania podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov. Lehoty na podanie odvolania, ktoré začali plynúť pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, plynú podľa doterajších predpisov a ich právne účinky zostávajú zachované.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O. s. p.) preskúmal rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 5Sd/156/2012-178 zo dňa 31. októbra 2018 v súlade s príslušnými ustanoveniami O.s.p. bez nariadenia pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 O.s.p. a dospel k záveru, že odvolanie navrhovateľky je dôvodné.

Predmetom konania vedeného pred krajským súdom pod č. 43Sd/114/2014 bolo iba rozhodnutie o preplatku na sirotskom dôchodku za obdobie od 16.07.2011 do 31.08.2012. Ani krajský súd ani súd odvolací sa preto nemohli v konaní zaoberať otázkou nároku na sirotský dôchodok za obdobie od 16.07.2011.

Podľa § 9 ods. 1 až 3 Zákona č. 461/2003 Z. z. v účinnom znení, nezaopatrené dieťa podľa tohto zákona je dieťa

a) do skončenia povinnej školskej dochádzky,

b) po skončení povinnej školskej dochádzky, najdlhšie do dovŕšenia 26 rokov veku, ak

1. sa sústavne pripravuje na povolanie,

2. pre chorobu a stav, ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť podľa prílohy č. 2, sa nemôže sústavne pripravovať na povolanie alebo nemôže vykonávať zárobkovú činnosť alebo

3. pre dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav je neschopné sa sústavne pripravovať na povolanie alebo je neschopné vykonávať zárobkovú činnosť.

Dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav nezaopatreného dieťaťa je choroba a stav uvedené v prílohe č. 2, ktoré podľa poznatkov lekárskej vedy majú trvať alebo trvajú dlhšie ako jeden rok a ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť podľa tejto prílohy.

Nezaopatrené dieťa nie je dieťa,

a) ktoré sa sústavne pripravuje na povolanie štúdiom, ak už získalo vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a bol mu priznaný akademický titul podľa osobitného predpisu, alebo

b) ktoré je poberateľom invalidného dôchodku priznaného z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70%.

Podľa § 10 ods. 1 až 5 zákona č. 461/2003 Z. z. sústavná príprava na povolanie podľa tohto zákona je štúdium na strednej škole po skončení povinnej školskej dochádzky alebo štúdium na vysokej škole do získania vysokoškolského vzdelania druhého stupňa.

Sústavná príprava na povolanie podľa § 9 ods. 1 písm. b) prvého bodu sa začína

a) žiakovi strednej školy od začiatku školského roka nasledujúceho po školskom roku, v ktorom skončí povinnú školskú dochádzku,

b) študentovi vysokej školy odo dňa zápisu na štúdium prvého stupňa alebo na štúdium druhého stupňa. Sústavná príprava na povolanie podľa § 9 ods. 1 písm. b) prvého bodu sa končí

a) žiakovi strednej školy spôsobom ustanoveným osobitným predpisom,

b) študentovi vysokej školy spôsobom ustanoveným osobitným predpisom.

Sústavná príprava na povolanie podľa tohto zákona je aj obdobie

a) bezprostredne nadväzujúce na skončenie štúdia na strednej škole, najdlhšie do konca školského roka, v ktorom dieťa skončilo štúdium na strednej škole,

b) od skončenia štúdia na strednej škole do zápisu na štúdium na vysokú školu vykonaného v kalendárnom roku, v ktorom dieťa skončilo štúdium na strednej škole,

c) po skončení posledného ročníka strednej školy do vykonania skúšky podľa osobitného predpisu, najdlhšie do konca školského roka, v ktorom malo byť štúdium skončené,

d) od získania vysokoškolského vzdelania prvého stupňa do zápisu na vysokoškolské štúdium druhého stupňa, ak zápis na vysokoškolské štúdium druhého stupňa bol vykonaný do konca kalendárneho roka, v ktorom bolo získané vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa.

Sústavná príprava dieťaťa na povolanie je aj iné štúdium alebo výučba, ak sú svojím rozsahom a úrovňou podľa rozhodnutia Ministerstva školstva Slovenskej republiky (ďalej len "ministerstvo školstva") postavené na roveň štúdiu na školách uvedených v odseku 1.

Podľa § 76 ods. 1 a 3 zákona č. 461/2003 Z. z., nárok na sirotský dôchodok má nezaopatrené dieťa, ktorému zomrel rodič alebo osvojiteľ dieťaťa, ak rodič alebo osvojiteľ ku dňu smrti bol poberateľom starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku alebo ku dňu smrti získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok, alebo splnil podmienky nároku na starobný dôchodok, alebo zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Nárok na výplatu sirotského dôchodku zaniká osvojením nezaopatreného dieťaťa. Zrušením osvojenia nárok na výplatu sirotského dôchodku vznikne znovu. Nárok na výplatu sirotského dôchodku zaniká aj dňom, ktorým dieťa prestalo byť nezaopatreným dieťaťom. Nárok na výplatu sirotského dôchodku sa obnoví odo dňa, ktorým dieťa znovu začalo byť nezaopatreným dieťaťom.

Podľa § 112 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z., dávka sa prizná alebo sa zvýši odo dňa, od ktorého dávka alebo jej zvýšenie patrí, najviac tri roky spätne odo dňa zistenia, že sa dávka priznala alebo sa vyplácala v nižšej sume, ako patrí, alebo najviac tri roky spätne od uplatnenia nároku na dávku alebo nároku na jej zvýšenie, ak sa dodatočne zistí, že sa dávka

a) priznala v nižšej sume, ako patrí,

b) vypláca v nižšej sume, ako patrí,

c) odoprela neprávom alebo

d) priznala od neskoršieho dátumu, než od ktorého patrí.

Dávka sa odníme, ak zanikol nárok na dávku alebo ak sa zistí, že sa dávka priznala neprávom.

Z obsahu z administratívneho spisu žalovanej odvolací súd zistil, že navrhovateľke bol priznaný sirotský dôchodok pre dcéru v sume 4.215 Sk, počnúc dňom 2. septembra 2006 z dôvodu, že maloletá I. Z. bola ku dňu úmrtia otca M. Z. nezaopatreným dieťaťom. Z dokladov založených v spise vyplýva, že dcére navrhovateľky bola na základe vyšetrení a hospitalizácií v priebehu rokov 2007, 2008, 2009 diagnostikovaná zmiešaná depresívna a úzkostná porucha (diagnóza F41.2), schizoafektívna porucha (F 25.1), skolióza chrbtice (M41.2). V období od 13. 09. do 28. 09. 2012 bola opätovne hospitalizovaná s diagnostickým záverom: disharmonický osobnostný vývin s poruchou v sociálnom fungovaní (F60.1), stav po depresívnej epizóde - (F.34). Na základe žiadosti bol I. O., nar. XX. XX. 1994, priznaný invalidný dôchodok od 04. 09. 2013, z dôvodu zníženia schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o 55 % podľa Kapitoly V. Duševné choroby a poruchy správania, položka 3, písm. a) poruchy nálad (manické, depresívne, periodické), stredne ťažké formy.

Podkladom pre závery žalovanej v napadnutých rozhodnutiach bol posudok posudkového lekára sociálneho poistenia zo dňa 11. októbra 2018, v ktorom je konštatované, že nezaopatrenosť na účely výplaty sirotského dôchodku možno uznať za obdobie od 01. 09. 2012 do 15. 09. 2014. V období od 16. 07. 2011 do 31. 08. 2012 nebola splnená podmienka nezaopatrenosti z dôvodu, že v tomto období

posudzovaná nebola študentkou, dokonca od 14. 09. 2011 do 08. 02.2012 bola evidovaná ako uchádzačka o zamestnanie Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. V danom v období nebola sledovaná žiadnym odborným lekárom, nemala žiadnu liečbu. Z tohto dôvodu uzavrel, že jej zdravotný stav jej dovoľoval pripravovať sa na budúce povolanie alebo vykonávanie sústavnej zárobkovej činnosti po dovŕšení 18 rokov.

Odvolací súd z obsahu predloženého administratívneho aj súdneho spisu zistil, že ich súčasťou nie je posudkový spis obsahujúci odborné lekárske správy a zdravotnú dokumentáciu navrhovateľky, z ktorých všetky realizované posudky, vrátane posudku zo dňa 11. októbra 2018 vychádzali.

Z § 205d ods. 1 O. s. p. vyplýva, že žalovaný má povinnosť v lehote určenej súdom predložiť svoje spisy spolu so spismi orgánu prvého stupňa. Pod pojmom "spisy žalovaného správneho orgánu" treba rozumieť úplný a originálny spisový materiál správneho orgánu v danej veci, vrátane originálu dokladov o doručení rozhodnutí a riadne žurnalizovaný, aby nevznikli pochybnosti o postupnosti jednotlivých procesných úkonov a o úplnosti spisu.

Výzvou doručenou dňa 14.11.2014 vyzval krajský odporkyňa, aby mu v určenej lehote predložila originál kompletného spisového materiálu. Keďže rozhodnutie žalovanej vychádzalo aj z posúdenia zdravotného stavu dcéry navrhovateľky posudkovým lekárom na účely zistenia splnenia podmienok na poberanie sirotského dôchodku podľa § 9 ods. 1 písm. b, bod 2., resp. 3 zákona č. 461/2003 Z. z., posudková dokumentácia predstavuje súčasť administratívneho spisu. Odporkyňa napriek doručenej požiadavke doručila krajskému súdu len dávkový spis, bez posudkovej dokumentácie.

Krajský súd v Trnave napriek okolnosti, že mu nebol doručený kompletný spis odporkyne, vrátane posudkovej dokumentácie orgánu pobočky a ústredia Sociálnej poisťovne, vec preskúmal a rozhodol.

Na základe uvedeného možno preto konštatovať, že krajský súd pochybil, keď rozhodol vo veci na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu. Bez doloženia príslušnej posudkovej dokumentácie nebolo možné posúdiť, či posudkoví lekári vyhodnotili všetky relevantné lekárske správy a nálezy v období pred a od 16. 07. 2011 do 31. 08.2012 za či ich posudky možno považovať za úplné, objektívne a či možno za logický a presvedčivý považovať záver, že v tomto období zdravotný stav dcéry navrhovateľky dovoľoval sústavne sa pripravovať na povolanie alebo vykonávať zárobkovú činnosť vzhľadom na charakter a závažnosť zdravotného postihnutia diagnostikovaného od roku 2006 (z hľadiska dlhodobosti jeho zlepšenia alebo zhoršenia, a to aj z hľadiska § 18 ods. 1 vyhl. č. 149/1988 Zb.

Bez porovnania zdravotnej dokumentácie a nálezov odborných lekárov so závermi posudkového lekára odporkyne nebolo podľa názoru odvolacieho súdu možné zistiť, či si tieto neodporujú a či sa rozhodnutie odporkyne o tom, že navrhovateľka nemala v spornom období nárok na sirotský dôchodok, zakladá na dostatočne zistenom skutkovom stave.

Odvolací súd vzhľadom na uvedené rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie podľa § 250ja ods. 3 OSP v spojení s § 221 ods. 1 písm. h/ a ods. 2 OSP.

V ďalšom konaní si krajský súd zabezpečí kompletnú posudkovú dokumentáciu orgánu verejnej správy prvého aj druhého stupňa, riadne zistí skutkový stav a znovu vo veci rozhodne. Súčasne znovu rozhodne o náhrade trov konania, vrátane trov konania odvolacieho (§ 224 ods. 3 OSP).

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.